

**12. Підготовка молоді до сімейного життя та
відповідального батьківства**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ МИКОЛАЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В. О.
СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра педагогіки та інклюзивної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-
педагогічної

роботи _____ Н. І.
Василькова

05 вересня 2019 р.

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПІДГОТОВКА МОЛОДІ ДО СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ ТА
ВІДПОВІДАЛЬНОГО БАТЬКІВСТВА**

ОКР «бакалавр»

Галузь знань 0101 Педагогічна освіта

Напрямок підготовки: 6.010101 Дошкільна освіта

Факультет дошкільної та початкової освіти

м. Миколаїв – 2019

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Олексюк Оксана Євгенівна, доцент кафедри педагогіки та інклюзивної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент.

Програму схвалено на засіданні кафедри педагогіки та інклюзивної освіти

Протокол від «27» серпня 2018 року № 1.

Завідувач кафедри педагогіки та інклюзивної освіти _____ (Хайруддінов М. А.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією факультету дошкільної та педагогічної освіти

Протокол від «29» серпня 2019 року № 1

Голова навчально-методичної комісії _____ (Курчатова А. В.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від «05» вересня 2019 року № 12

Голова навчально-методичної комісії університету _____ (Василькова Н. І.)

ВСТУП

Програми вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Підготовка молоді до сімейного життя та відповідального батьківства», складена к.пед.н., доцентом Олексюк О.Є. відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму 6.010101 Дошкільна освіта.

За умов економічної та духовної кризи в суспільстві надзвичайно гостро постає потреба у відродженні традиційного статусу української родини та родинних виховних традицій як інтелектуального та морально-естетичного джерела формування особистості, основного механізму стабілізації родинних стосунків.

Сьогодні стає дедалі очевидним, що без засвоєння молодим поколінням цінностей родинних традицій (їх сутності, особливостей відродження, збереження, примноження) не можна побудувати демократичне гуманне суспільство. На необхідності звернення до виховного досвіду народу та його духовно-моральних принципів наголошують Декларація про державний суверенітет України, Державна програма «Освіта» («Україна XXI століття»).

Сім'я завжди була найбільш стабільною структурною одиницею суспільства. В ній закладаються основи особистості, засвоюються головні цінності людського спілкування, формується базис стосунків людини зі світом. Соціальне здоров'я суспільства, держави в цілому залежить від виховної діяльності сім'ї.

Висока відповідальність батьків перед собою і суспільством за виховання своїх дітей вимагає від них ґрунтовних знань в галузі психології, фізіології, валеології, педагогіки. На сьогодні вкрай необхідна система підготовки молодих людей до сімейного життя, озброєння їх знаннями і вміннями в галузі формування повноцінної сім'ї і виховання дітей. Без системи педагогічної освіти всіх членів суспільства, піднесення психолого-педагогічної культури батьків неможливо говорити про повноцінне виховання і навчання молодого покоління.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є важливість та необхідність підготовки студентської молоді до шлюбу, до майбутнього сімейного життя, усвідомленого та відповідального батьківства, що обумовлюється посиленням в Україні деформації шлюбно-сімейних процесів.

Міждисциплінарні зв'язки: фізіологія людини, педагогіка, психологія загальна, психологія дитяча, психологія педагогічна.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу «Підготовка молоді до сімейного життя та відповідального батьківства» – формування у студентів системного уявлення про сім'ю як середовище розвитку і виховання; розкрити сучасні наукові основи процесу сімейного виховання, його закономірності, принципи організації, методи та засоби, особливості, сформувані у студентів певні вміння та навички консультування батьків з питань сімейного виховання; формування професійних вмінь педагога використовувати знання педагогіки

сім'ї для аналізу її виховної функції та планування і організації педагогічної взаємодії школи і сім'ї спрямованої на різнобічний розвиток дитини дошкільного віку.

Навчальний курс «Підготовка молоді до сімейного життя та відповідального батьківства» спрямований на виконання таких **завдань**:

- ознайомити студентів з роллю сім'ї у розвитку дитини, правилами поведінки у сім'ї, виховання дітей;
- визначити шляхи і засоби вдосконалення й виховання певних якостей і вмінь майбутніх батьків;
- озброїти студентів знаннями про педагогіку сім'ї, роль сім'ї у розвитку і вихованні дитини та основні психолого-педагогічні засади сімейного виховання;
- оволодіння досвідом спостереження, аналізу, оцінювання та інтерпретування інформації про різні аспекти і сторони сімейного виховання дітей;
- планування та застосовування шляхів і форм організації взаємодії сімейного виховного середовища дитини із середовищем розвитку – професійним педагогічним та дитячим.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими **компетентностями**:

I. Загальнопредметні:

- здатність до узагальнення, сприйняття інформації, володіє культурою мислення, здатний до узагальнення, аналізу, сприйняття інформації (ОК1)
  - здатність до саморозвитку, підвищення кваліфікації, оволодіння педагогічною майстерністю (ОК3)
  - здатність усвідомлювати соціальну значущість своєї майбутньої професії – вихователь, володіти високою мотивацією до виконання професійної діяльності в ДНЗ (ОК4)
  - здатність засвоювати наукову картину світу, що розширює культурологічні і загальнолюдські розуміння світу (ОК7)
  - здатність до співпраці в дошкільному навчальному закладі з колегами і роботі в колективі (ОК8)
  - здатність вибудовувати соціальну взаємодію на принципах толерантності, різноманітності;
  - здатність до самовдосконалення та саморозвитку на основі рефлексії своєї діяльності;
  - здатність розуміти та сприймати етичні норми поведінки відносно осіб
- з порушеннями психофізичного розвитку;
- розуміння необхідності та дотримання норм здорового способу життя;

- володіння базовими уявленнями про основи філософії освіти, психології, педагогіки, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості дитини з порушеннями психофізичного розвитку;
- здатність брати участь у професійних дискусіях та інтерактивних обговореннях, логічно аргументуючи власну точку зору;
- здатність використовувати інноваційні технології в практичній діяльності;
- володіння практичними способами пошуку наукової і професійної інформації з використанням сучасних комп'ютерних засобів, мережевих технологій, баз даних і знань;
- володіння дослідницькими навичками щодо вивчення актуальних проблем розвитку інклюзивної освіти в сучасному світі;

II. Фахові:

- здатність бути готовими до розробки і реалізації новітніх технологій, які враховують особливості розвитку дитини, специфіку соціокультурного розвитку суспільства (ПК1)
- здатність бути готовим до реалізації набутих знань в практичній діяльності в дошкільних навчальних закладах (ПК2)
- здатність до створення соціально і психологічно сприятливого середовища в дошкільних навчальних закладах (ПК3)
- здатність бути готовим до попередження та профілактики особистої професійної непридатності, професійної втоми (ПК5)
- здатність оволодіти педагогічною профкомпетентністю, що визначає ступінь оволодіння формами, методами навчання, засобами протистояння професійної деформації (ПК7)
- здатність до кваліфікованого виконання своїх обов'язків з навчання і виховання дітей, прогнозування наслідків здійснювати педагогічних впливів на дитину (ПК9)
- здатність забезпечувати диференційований підхід до дітей дошкільного віку (ПК12)
- здатність організовувати предметно-ігрове середовище у різних вікових групах дошкільного навчального закладу (ПК14)
- здатність використовувати різні форми організації навчальної діяльності дітей у ДНЗ, враховуючи потреби, інтереси, попередній досвід дитини (ПК16)
- здатність оволодіння прогностичними вміннями (ПК24)
- здатність до самостійної навчальної та наукової діяльності, самостійного мислення (ПК26)

- здатність набувати в процесі навчання професійної майстерності організаційно-методичних навичок, вміння творчо використовувати отримані знання в практиці навчання і виховання дітей дошкільного віку (ПК27)
- здатність акумулювати та адаптувати передовий досвід до власної професійної діяльності з урахуванням психологічних особливостей дитячого колективу та кожної дитини зокрема (ПК64)
- здатність складати практичні рекомендації щодо використання результатів наукових досліджень (ПК103)
- готовність представляти результати дослідження у формах звітів, рефератів, публікацій та публічних обговорень (ПК104)
- здатність до участі в роботі наукових колективів, які проводять дослідження з різних напрямків дошкільної освіти (ПК105)
- здатність застосовувати емпіричні методи дослідження в процесі практичних занять та педагогічної практики для різнобічного вивчення особистості дитини дошкільного віку (ПК107)
- здатність до ділових комунікацій у професійній сфері, знання основ ділового спілкування, навички роботи в команді;
- здатність розуміти високу соціальну значущість професії, відповідально і якісно виконувати професійні завдання, дотримуючись принципів професійної етики;
- здатність організовувати міжособистісні контакти, спілкування дітей з порушеннями психофізичного розвитку та їх ровесників у процесі внутрішньої інтеграції, спільну діяльність дітей та дорослих, спільну та індивідуальну діяльність дітей відповідно до вікових норм їх розвитку;
- здатність використовувати професійно-профільовані знання під час взаємодії з органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, закладами освіти, охорони здоров'я, соціального захисту;

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредити

ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Кредит 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФЕНОМЕНУ ШЛЮБУ ТА СІМ'Ї.

Тема 1. Шлюб та його психолого-педагогічні засади. Шлюбні стосунки та шлюбний потенціал. Шлюбний вік. Психологічна сумісність партнерів. Розвиток шлюбних стосунків. Секс у шлюбі. Цивільні шлюби

Тема 2. Сім'я як соціально-психологічний та педагогічний феномен. Поняття «сім'я». Функції та структура сім'ї. Класифікація сучасної сім'ї. Роль сім'ї у становленні особистості дитини. Психологія розлучення.

Кредит 2. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПОДРУЖНЬОЇ ВЗАЄМОДІЇ.

Тема 1. Основні умови подружньої сумісності. Психологія подружнього спілкування. Умови подружньої сумісності. Характерні особливості подружньої адаптації

Тема 2. Кризові явища у житті сім'ї. «Подружня втома» як кризове явище у сім'ї. «Конфліктна субкультура» у подружньому спілкуванні. Психологія подружніх конфліктів.

Кредит 3. УСВІДОМЛЕНЕ ТА ВІДПОВІДАЛЬНЕ БАТЬКІВСТВО ЯК ОСНОВА ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ В СІМ'Ї.

Тема 1. Основні завдання та умови виховання дітей в сім'ї. Законодавство України на захисті прав дитини. Основні принципи, завдання та напрямки виховання дітей в сім'ї. Загальна стратегія сімейного виховання та відповідно до вікової періодизації розвитку дитини. Права та обов'язки батьків і дітей за законодавством України.

Особливості розвитку дитини у пренатальний та перинатальний період (самостійно)

Тема 2. Усвідомлене та відповідальне батьківство як психолого-педагогічна проблема. Феномени батьківства і материнства як основні складові усвідомленого підходу до батьківства. Поняття батьківство. Функції усвідомленого та відповідального батьківства. Визначення показників готовності до батьківства. Нормативно-правові аспекти батьківства. Батьківська та материнська модель ідентичності. Характеристика материнської ідентичності. Роль і місце матері у вихованні дитини. Характеристика батьківської ідентичності. Роль і місце батька у вихованні дитини.

Кредит 4. ОСНОВНІ МЕТОДИ, ЗАСОБИ ТА СТИЛІ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ В СІМ'Ї. ПОМИЛКИ У ВИХОВАННІ ДИТИНИ В СІМ'Ї. УМОВИ УСПІШНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ.

Тема 1. Основні форми, методи та прийоми виховання дітей в сім'ї. Поняття форми, методу, засобу та прийому виховання дитини. Заохочення та покарання як методи виховання дитини в сім'ї та вимоги до їх застосування. Типи неправильного виховання дітей в сім'ї.

Тема 2. Стилі сімейного виховання дітей в сім'ї. Умови успішного виховання дітей в сім'ї. Поняття стилю сімейного виховання. Потуральний стиль виховання. Змагальний та розважливий стилі виховання. Запобігливий, контролюючий стилі виховання дітей в сім'ї. Співчутливий та гармонійний стилі виховання. Роль батьківського спілкування у вихованні дитини. Умови успішного виховання.

Кредит 5. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ У СІМ'Ї. СПЕЦИФІКА ВИХОВАННЯ В СІМ'Ї РІЗНИХ КАТЕГОРІЙ ДІТЕЙ, ЩО ПОТРЕБУЮТЬ ОСОБЛИВОЇ УВАГИ.

Тема 1. Психолого-педагогічні особливості виховання гіперактивних дітей та дітей з агресивною поведінкою. Методика виховання дітей з аутизмом.

Поняття гіперактивного розладу з дефіцитом уваги у дітей та причини виникнення. Ознаки та складові ГРДУ. Діагностика ГРДУ. Супровід гіперактивної дитини. Характеристика агресії як психічного стану дитини. Види та форми агресії. Вікові особливості прояву дитячої агресивності. Психолого-педагогічна допомога при агресивних проявах в поведінці дитини. Методичні рекомендації щодо роботи з дитиною з проявами агресивної поведінки. Специфіка виховання дитини з синдромом аутизму.

Тема 2. Психолого-педагогічний захист від насилля над дітьми в сім'ї. Суїцид у дитячому віці як проблема сучасного суспільства

Характеристики типів насильства по відношенню до дітей. Рекомендації щодо поведінки у разі виявлення факту насилля в сім'ї. Напрями діяльності органів та закладів освіти щодо попередження насильства. Суїцид як складний соціально-психологічний феномен. Соціально-психологічна дезадаптація як основа суїцидальної поведінки. Система психологічної профілактики та корекції суїцидальної поведінки.

3. Рекомендована література Базова

1. Кравець В. П. Психологія сімейного життя: Навчальний посібник. Тернопіль, 1995. 696 с. К. - ІЗМН, 1997. - 392 с.
2. Маценко Л.М. Педагогіка сімейного виховання: Навч. посіб. К.: НАУ, 2008. – 160 с.
3. Молода сім'я: проблеми та умови її становлення / За ред. проф. А.Й. Капської. К.: ДЦССМ, 2003. 184 с.
4. Підготовка молоді до сімейного життя та відповідального батьківства. Навчальний посібник для студентів. /Автор-упорядник Олексюк О.Є. Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського. 2016. 332 с.
5. Психологія сім'ї : навчальний посібник /Поліщук В.М., Ільїна Н.М., Поліщук С.А. та ін.; за заг. ред. В.М. Поліщука. Суми, 2009. 282 с.
6. Радчук Г.К., Тіунова О.В. Сімейне виховання. Освітній тренінг для батьків: навчально-методичний посібник. Тернопіль Навч. книга. Богдан, 2010. 120с.
7. Соціальна педагогіка / За ред. А.Й. Капської. К.: КДЦССМ, 2000.
8. Семиченко В.А., Заслуженюк В.С. Мистецтво взаєморозуміння. Психологія і педагогіка сімейного спілкування: навчальний посібник. Київ, 1998. 214 с.

Допоміжна

1. Бондаровська В. та ін. Школа для батьків / В. Бондаровська, К. Бабенко, О. Возіянова та ін., ТОВ "Батискаф". К. 2003. 320 с.
2. Бондарчук О.І. Психологія сім'ї: Курс лекцій. К.: МАУП, 2001. 96 с.
3. Браун-Галковська Марія Домашня психологія: Подружжя, діти, родина / Пер. з польськ. З.Городенчук. Львів: Свічадо, 2000. 176 с.

4. Воскресенська О. В. Вплив батьків на конкурентні відносини сиблінгів Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки : наук. журн. / Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького. – Черкаси: Вид-во Черкас. нац. ун-т 2008 149- 151
5. Вінтергофф, М. Маленьким тиранам –ні! або Чому самого лише виховання недостатньо : як знайти вихід / М. Вінтергофф . К. : Темпора, 2011 .
6. Вінтергофф М. Чому наші діти стають тиранами, або Загублене дитинство / М. Вінтергофф ; пер. С. Матіяш. К. : Темпора, 2011. 176 с.
7. Добсон Дж. Не бойтесь быть строгими. Советы родителям. М., 1996.
8. Добсон Дж. Непослушный ребенок. 4 изд. Пер. с англ. СПб: Мир, 1998. 224 с.
9. Збірник нормативно-правових актів у сфері захисту прав дітей. К.: Дитячий Фонд ООН (ЮНІСЕФ), 2002. 318 с.
10. Коваль Л.Г. Постовий В.Г. Сучасна сім'я та її педагогіка / В.Г. Постовий. К., 1994.
11. Романчук О. Дорога любові. Львів: Свічадо, 2001. 128 с.
12. Сатир В. Как строить себя и свою семью: Пер с англ.:М, 1992. 192 с.
13. Соціальна педагогіка: навчальний посібник / За ред. А.Й. Капської. К., 2000. 264 с.
14. Соціальна педагогіка. Навчально-методичний комплекс / За ред. А.Й. Капської. К., ДЦССМ, 2003. 338 с

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік

5. **Засоби діагностики успішності навчання:** контрольні роботи (КР), поточне оцінювання, тести проміжного і підсумкового контролю, оцінювання завдань самостійної роботи.